

SÜRELİ YAYINLARDA NİTELİK YÜKSELMESİ : YAZARLARA DÜŞEN SORUMLULUK

Çiğdem ÖZKARA

Sağlık bilimlerinde süreli yayınlarda nitelik, ülkemizde bilimsel platformda yapılan kaliteli çalışmaların varlığı ile doğru orantılı olarak yükselecektir. Ne yazık ki günümüzde uygulanmakta olan akademik yükseltme kriterleri, SCI de yer alan yayınlara kabul edilmeyi birincil hedef haline getirmiş, bu da doğal olarak kendi dergilerimizde ancak diğerlerinin kabul etmediği yazıların yollanması sonucunu doğurmuştur. Bu noktada bilimsel yayın yapmaktaki gerçek amaçların belirlenmesi uygun olacaktır. Amaç akademik yükseltme olduğu sürece yazarlar belli bir noktadan sonra üretime ara veya son vermekten bilimsel bilgi birikimini veya bilime katkıda bulunmayı hedefleyenler çalışma ve yazılarını gayretle sürdürmeye çalışmaktadırlar. Birinci durumda zaten kriterler gereği yayınlarının basıldığı derginin özelliklerine göre puan almakta ve doğal olarak SCI ya giren dergiler (Hindistan'da bile olsa) tercih edilmektedirler. İkinci durumda ise bilimsel araştırmanın sonuçlarını paylaşmak amacıyla yayın yapacakları bunun konuyla ilgili kişiler tarafından okunup, değerlendirilip, atıf almasını istemek hakkınız olacaktır. O halde yine belli bir tarama sistemine dahil olan dergilerde basılmasını tercih edeceksinizdir. Her iki durumda da yerli ve bir dizinin parçası olmayan dergilerimiz çekici olma özelliğine sahip görünmemektedirler.

Prof.Dr.Çiğdem ÖZKARA - Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Nöroloji A.D, İstanbul, *Epilepsi* dergisi yardımcı editörü.

Yazarlar kaliteli araştırmalarını yollamamakta, yeterli düzeye ulaşamayan dergiler SCI ya girememekte bu da tekrar niteliksiz yayınlara mecbur olma durumuna bizi geri getirmektedir. O halde karşımıza çıkan bu kısır döngüden bir şekilde kurtulmanın yollarının aranması gerekmektedir.

Bu noktada yazarlara düşen bazı sorumluluklar bulunmaktadır:

1. Yazarın hedefi:

a. Sadece yayın sayısını arttırmak olmamalıdır. Genellikle bu amaçla gelişigüzel, özensiz, konuya herhangi bir katkı sağlamayan dosya taraması, tek olgu bildirimleri veya çok basit lab yöntemleri kullanarak hazırlanan yazılar hemen belli olmakta ve editörü zor duruma düşürmektedir. Zaman zaman yazarlardan bir an önce kabul kağıdı alma konusunda baskılara da maruz kalılabilmekte, özellikle bu tip yazıların reddi durumunda ciddi kırgınlıklar yaşanabilmektedir. Yazarların dergilere “ne gelirse nasıl olsa basılır” düşüncesiyle yaklaşmamaları, ciddi bir dergide değişik değerlendirme aşamalarının olduğunu bilmeleri gerekmektedir.

b. Aynı zamanda gerçekten bilime katkıda bulunmayı hedeflemelidir. Bu düşünceyle araştırmaya başlanırsa elde edilen verilerin analizi de aynı bakış açısından olacağı için, çok daha nitelikli bilgilere ulaşılabilir. Olgu bildirimleri de bilinen bir tablonun tekrarı dahi olsa eğer ek bir bulgu veya yeni bir tedavi önerebiliyorsa değerli olabilir.

2. Yazının biçimi:

A. Yazı dili: Edebiyat derslerine daha fazla önem verilmesi gerektiğini sürekli vurgulayacak şekilde, gramer kurallarına uymaksızın yazı hazırlanması.

b. Düzeni: Bir yazıda olması gereken bölümlere gerçek anlamda önem verilmeden yazılması. Giriş bölümünün çok kısa veya gereğinden fazla uzun olması, metodun yeterince açık olmayışı, sonuçların analizinin yetersiz, istatistik çalışmalarının zayıf olması, gereğinden fazla tablo kullanılması, tartışmada varılan sonuçlardan çok literatür bilgisinin verilmesi vs..

C. İngilizce özetlerin çok kötü bir şekilde yazılması, kimi zaman Türkçe özetle arasında fark olması

d. Yazının başlığının çok uzun olması veya içeriğini yeterince yansıtmayışı

e. Literatürlerin güncel olmayışı, düzgün yazılmayışı, yazıda bildirilmesinin unutulması.

f. Kimi zaman içeriği çok özgün olmasa da, düzgün hazırlanmış bir yazı rahatlıkla kabul görebilir.

3. Yazının içeriği:

A. Konunun özgünlüğü: Elbette bilime katkısı bulunan, çok ilginç konularda gerçekleştirilmiş özgün çalışmalar özlenen ve beklenen yazılar olacaktır, ancak hepimizin bildiği nedenlerden dolayı bu tip yazıların dergilerimize yollanmasına pek sık rastlanmamaktadır. Öte yandan, işlenen konunun mutlaka universal anlamda özgün olması gerekemeyebilir. Kimi hastalıkların ülkemizdeki (veya belli bir bölgedeki) durumu, demografik verilerin analizi bizlere, bizleri ilgilendiren ve yönlendiren çok değerli bilgiler verebilir. Yerli dergilere bu bakışla düzgün yazılmış çeşitli araştırma yazıları veya olgu bildirimleri yollanabilir. Ama hiçbir güncelliği olmayan, yeni hiçbir şey katmayan, yüzeysel bir bakışla ele alınmış bir yazının basılması o derginin gelişimi açısından olumsuz bile olabilir

B.Etik ilkeler:

I.Etik kurul onayı: Ülkemizde gerek hayvan gerekse hastalarla yapılan çalışmalarda etik kurul onayı alınması giderek daha ciddiye alınmaya başlamıştır. Araştırmacıların bu durumun farkında olarak çalışmaya başlamaları özellikle yayın aşamasında sorun yaşamamaları için önemlidir. Bu konu ilaçlarla yapılan çalışmalar açısından özellikle önemlidir. İlaç çalışmaları belli planlama, uygulama, değerlendirme kuralları olması gereken ve mutlaka etik kurul onayıyla gerçekleştirilmesi uygun olan araştırmalardır.

ii. Bilimsel yanılmadan kaçınma: Yazarlık hakkı sorunları, korsanlık, uydurmacılık, çoklu yayın, bölerek yayınlama, insan-hayvan etiğine saygısızlık, kaynakların taraflı seçilmesi, taraflı yayın gibi maddelerde özetlenebilecek durumlardan uzak durmak gerekmektedir.

c. Yazarların konuyla ilgisi: Kimi zaman belli deneyim ve birikim sahibi olmaksızın yapılan derlemeler veya konunun doğrudan ilgili uzmanı olmaksızın yapılan çalışmalar dergilere yollanmaktadır. Oysa dergilerin amacı okurlarına doğru, yeterli ve güvenilir bilgi vermektir. Bu nedenle araştırmacılar çalışma ekibine, uzmanlık alanlarına önem vermelidir.

d. İstatistik analiz: Biyoistatistik uzmanlarından danışmanlık almak yerine, çalışmacıların amatörce analiz yapması verilerin yetersiz değerlendirilmesine yol açmakta bu da araştırmanın kalitesini düşürmektedir.

Sonuç olarak dergilerimizin uluslar arası platformda var olacak düzeye gelmesi, bilginin paylaşımını ve birbirimizden haberdar olmamızı sağlayacaktır. Bu hedef için yazar, editör ve yayıncı sacayağının eşgüdümlü, özverili ve kaliteli çalışması ve herkesin kendi payına düşeni en iyi şekilde, eleştirilere açık ve hoşgörü ortamında yapmaya çalışması gerekmektedir.

Kaynaklar:

Altıntaş A, Erman H. Bilimsel bir makalenin değerlendirilmesi. Türk Nöroloji Dergisi, 2004, 22-25

Arda B. Bilimsel bilgi üretiminde yayın etiği. Yılmaz O (ed) Sağlık bilimlerinde süreli yayıncılık, TÜBİTAK, Ankara, 2003:29-36

Ruacan Ş. Bilimsel araştırma ve yayınlarda etik ilkeler. Yılmaz O (ed) Sağlık bilimlerinde süreli yayıncılık, TÜBİTAK, Ankara, 2003:47-53

Yıldızeli A. Türk Tıp dizinine giren dergilerdeki yazım sorunları. Yılmaz O (ed) Sağlık bilimlerinde süreli yayıncılık, TÜBİTAK, Ankara, 2004:29-40